

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.
410.010.005.2016
P/16/025

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/16/025 – Cyfryzacja szkół

Jednostka Najwyższa Izba Kontroli
przeprowadzająca Delegatura w Zielonej Górze
kontrolę

Kontroler Anna Huziej, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/80/2016 z dnia 19 października 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana Zespół Szkół Nr 2 w Żaganiu, ul. Nocznickiego 18, 68-100 Żagań, (dalej: Zespół Szkół lub Szkoła)

Kierownik jednostki Tomasz Szewczyk, Dyrektor Zespołu Szkół Nr 2 w Żaganiu od dnia
kontrolowanej 13 sierpnia 2016 r¹.

(dowód: akta kontroli str. 2-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Zespół Szkół został prawidłowo przygotowany organizacyjnie do wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych (dalej: TIK), w realizacji działalności edukacyjnej. Wyposażenie informatyczne zapewniało możliwość samodzielnej pracy ucznia na zajęciach informatyki oraz realizację podstawy programowej pozostałych przedmiotów kształcenia ogólnego.

W Szkole Podstawowej w wysokim stopniu wykorzystywano TIK w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych. W okresie II półrocza roku szkolnego 2015/2016 przeciętnie w tygodniu zrealizowano 57 godzin zajęć lekcyjnych z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, co znacznie przekracza minimum wyznaczone dla placówek, które brały udział w Programie „Cyfrowa Szkoła”³, a liczba zajęć zrealizowanych ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi wynosiła tygodniowo 35 godzin.

W Gimnazjum, w II półroczu roku szkolnego 2015/2016, nauczyciele znacząco wspierali swoje działania cyfrowymi zasobami edukacyjnymi, realizując przeciętnie 85 godzin zajęć tygodniowo. Zastrzeżenia NIK dotyczą natomiast niskiej liczby godzin zajęć lekcyjnych zrealizowanych z pracą wszystkich uczniów Gimnazjum w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, która wynosiła przeciętnie 9 godzin tygodniowo. W ocenie NIK wskaźnik ten nie jest w pełni zadowalający, w sytuacji gdy dla uczniów Gimnazjum było dostępnych w salach lekcyjnych łącznie 50 komputerów⁴.

Szkoła, zapewniając uczniom dostęp do internetu, podjęła skuteczne działania zabezpieczające przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenia

¹ W okresie od dnia 01.09.2008 r. do dnia 04.10.2015 r. Dyrektorem był Artur Kubala, w okresie od dnia 12.10.2015 r. do dnia 12.08.2016 r. obowiązki Dyrektora pełnił Tomasz Szewczyk.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Rządowy program rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych – „Cyfrowa szkoła”.

⁴ 30 laptopów zakupionych w ramach programu Cyfrowa Szkoła i 20 komputerów stacjonarnych w pracowniach komputerowych.

dla ich prawidłowego rozwoju w odniesieniu do 19 z 96 urządzeń. W odniesieniu do

70 urządzeń nie podjęto działań w tym zakresie, a działania podjęte w stosunku do pozostałych urządzeń okazały się nieskuteczne. Powyższe nieprawidłowości zostały usunięte w toku kontroli.

Strona internetowa Szkoły zawiera szereg informacji o organizacji nauczania i bieżącej działalności Szkoły, a rodzice/uczniowie mieli możliwość kontaktu z nauczycielami również drogą elektroniczną.

W Zespole Szkół wprowadzono dziennik elektroniczny, funkcjonujący w systemie Librus Synergia. Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła jednak, że postanowienia umowy z dostawcą oprogramowania na prowadzenie tego dziennika nie w pełni zabezpieczały interesy zarówno Szkoły, jak i opiekunów prawnych uczniów – m.in. usługodawca miał możliwość świadczenia dla rodziców uczniów płatnej usługi informowania o nowych wpisach w dzienniku (tzw. SMSInfo) oraz przetwarzania danych osobowych zawartych w dzienniku elektronicznym do celów wykraczających poza funkcję prowadzenia dokumentacji przebiegu nauczania (np. do celów handlowych).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Przygotowanie szkoły do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu

W skład Zespołu Szkół (700 uczniów⁵) wchodzi:

- Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 im. I Dywizji Pancерnej dowodzonej przez gen. Stanisława Maczka (287 uczniów klas I-VI i 78 uczniów w oddziałach przedszkolnych),
- Publiczne Gimnazjum nr 2 im. Jana Keplera w Żaganiu (335 uczniów).

(dowód: akta kontroli str. 8-16)

1.1. Warunki do realizacji w szkole zajęć z przedmiotów informatycznych

Opis stanu faktycznego

W Zespole Szkół funkcjonowały dwie pracownie komputerowe (sala 201 i 206), w których było łącznie 20 komputerów stacjonarnych (po 10 w każdej z nich), w tym 10 z dostępem do internetu (sala 206). Ponadto do dyspozycji uczniów pozostawało osiem komputerów z dostępem do internetu w dwóch bibliotekach szkolnych⁶, 60 urządzeń typu netbook z dostępem do internetu w dwóch przechowalniach sprzętu mobilnego oraz 18 tabletów z dostępem do internetu.

Liczba komputerów⁷ dostępnych dla uczniów Szkoły Podstawowej wynosiła 106 (w tym 96 z dostępem do internetu), a dla uczniów Gimnazjum - 58 komputerów (wszystkie z dostępem do internetu).

Według stanu na dzień 30 września 2016 r. wskaźnik liczby uczniów Szkoły Podstawowej przypadających na jeden komputer wynosił 2,7; a wskaźnik liczby uczniów przypadających na jeden komputer z dostępem do internetu - 3. Wskaźnik liczby uczniów Gimnazjum przypadających na jeden komputer i jeden komputer z dostępem do internetu wynosił: 5,8.

⁵ Według stanu na dzień 30 września 2016 r.

⁶ 4 w bibliotece Gimnazjum i 4 w bibliotece Szkoły Podstawowej.

⁷ Łącznie z tabletami.

(dowód: akta kontroli str. 9-12, 30, 60-64)

Wszystkie oddziały (łącznie 6) klas IV-VI⁸ Szkoły Podstawowej oraz 10 dziesięć oddziałów klas II i III⁹ Gimnazjum, realizowały zajęcia z przedmiotów informatycznych w dwóch pracowniach komputerowych (sala 201 i 206), w 32 grupach liczących od 8 do 14 uczniów. W 15 spośród 32 grup liczba uczniów nie przekraczała liczby stanowisk komputerowych w pracowni komputerowej, co było zgodne z § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych¹⁰ (dalej: *rozporządzenie w sprawie ramowych planów*), natomiast liczebność pozostałych 17 grup wynosiła od 11 do 14 uczniów, tym samym nie spełniała wymogów określonych w wyżej powołanym przepisie.

W toku kontroli ustalono również, że komputery z dostępem do internetu mieli tylko uczniowie realizujący zajęcia w sali 206. Natomiast na komputerach uczniowskich (stacjonarnych) w sali 201 nie udostępniono internetu.

(dowód: akta kontroli str. 20, 40-43, 60-64)

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że nauczyciel informatyki w pracowni komputerowej 201 korzysta zarówno z komputerów marki Apple iMac, na których które obecnie nie jest możliwe korzystanie z sieci internet (jednak mają oprogramowanie umożliwiające realizację części podstawy programowej, w której nie ma potrzeby stosowania dostępu do sieci Internet), jak również z laptopów uczniowskich zakupionych w ramach programu „Cyfrowa Szkoła” (przechowywanych w mobilnej szafie, znajdującej się na zapleczu sali 201), na których jest możliwe korzystanie z internetu za pomocą sieci Wi-Fi. W przypadku lekcji informatyki w grupach liczących więcej niż 10 osób (zarówno w pracowni 201 jak i 206) uczniowie mają możliwość pracy na laptopach zakupionych w ramach programu "Cyfrowa szkoła". Jednocześnie nadmienił, że Szkoła bierze udział w nowym projekcie, który umożliwi wyposażenie pracowni komputerowej w dodatkowe (nowe) komputery.

(dowód: akta kontroli str. 65-79)

Zajęcia komputerowe oddziałów I-III, liczących od 18 do 25 uczniów¹¹ odbywały się bez podziału na grupy, w salach przeznaczonych do edukacji wczesnoszkolnej.

(dowód: akta kontroli str. 20, 40-43)

W zalecanych warunkach i sposobie realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (załącznik numer 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹², dalej *rozporządzenie w sprawie podstawy programowej*) na I etapie edukacyjnym wskazano m.in. wyposażenie sal lekcyjnych w komputery z dostępem do internetu (pkt 4) oraz kilka kompletnych zestawów komputerowych z oprogramowaniem odpowiednim do wieku, możliwości i potrzeb uczniów (pkt 11). Uczniom klas I-III należy umożliwić korzystanie ze szkolnej pracowni komputerowej. Zaleca się, aby podczas zajęć komputerowych uczeń miał do swojej dyspozycji osobny komputer z dostępem do Internetu (pkt 11).

⁸ Oddziały liczyły od 20 do 24 uczniów.

⁹ Oddziały klasy II i III Gimnazjum liczyły od 16 do 25 uczniów.

¹⁰ Dz. U. poz. 204, ze zm.

¹¹ Liczebność poszczególnych oddziałów klas I-III: Ia - 24 uczniów; IIa-23; IIb-21; IIc-22; IIIa-25; IIIb-24; IIIc-18.

¹² Dz. U. z 2012 r. poz. 977, ze zm.

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że na zajęciach komputerowych w klasach I-III SP wykorzystywane są laptopy zakupione w ramach programu "Cyfrowa szkoła" (30 sztuk), na których dostęp do internetu jest zapewniony przy pomocy sieci Wi-Fi. Urządzenia te znajdują się w mobilnej szafie, pobieranej przez nauczyciela na zajęcia do sali 303 oraz 307. Pozostali nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej pobierają mobilną szafę z laptopami do swoich klas (gabinety 305-308, 310, 311, 313) na wybrane, prowadzone przez siebie lekcje. We wszystkich klasach I-III uczniowie mają dostęp do Internetu na laptopach, których używają na wybranych przez nauczycieli lekcjach.

(dowód: akta kontroli str. 65-79)

1.2. Wyposażenie Szkoły w sprzęt do stosowania technologii cyfrowej w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych

Opis stanu faktycznego

Szkoła wyposażona była¹³ m.in. w:

- 28 komputerów stacjonarnych dla uczniów,
- 60 komputerów przenośnych dla uczniów,
- 18 tabletów dla uczniów,
- 60 komputerów dla nauczycieli¹⁴,
- 26 projektorów multimedialnych,
- 23 tablice interaktywne,
- pięć wizualizerów,
- jeden ekran projekcyjny.

W 34 salach lekcyjnych do kształcenia przedmiotów nieinformatycznych¹⁵ znajdowało się:

- 20 tablic interaktywnych,
- 19 projektorów multimedialnych,
- pięć wizualizerów,
- 18 tabletów dla uczniów z dostępem do internetu,
- 60 komputerów przenośnych dla uczniów¹⁶.

(dowód: akta kontroli str. 33, 60-64)

Spośród 47 nauczycieli, nauczających w roku szkolnym 2016/2017 przedmiotów nieinformatycznych, 46 zapewniono wyposażenie w komputer z dostępem do internetu.

W komputer z dostępem do internetu nie został wyposażony tylko nauczyciel religii.

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że: *Nauczyciel religii nie był zainteresowany laptopem zaproponowanym przez szkołę. Zadeklarował korzystanie z prywatnego laptopa.*

(dowód: akta kontroli str. 44-49, 56)

W odniesieniu do sal, w których nauczane były przedmioty, dla których w podstawie programowej kształcenia ogólnego zalecono stosowanie TIK w nauczaniu, stwierdzono, że wyposażone były w sposób umożliwiający realizację podstawy programowej określonej w załączniku nr 2 rozporządzenia w sprawie podstawy programowej - w przypadku szkoły podstawowej¹⁷ oraz w załączniku nr 4

¹³ Nie licząc administracji i obsługi oraz oddziałów przedszkolnych.

¹⁴ 50 laptopów i 10 komputerów stacjonarnych.

¹⁵ Bez uwzględnienia sal oddziałów przedszkolnych.

¹⁶ W dwóch mobilnych szafach.

¹⁷ W odniesieniu do przedmiotu: przyroda, muzyka, języki obce.

rozporządzenia w sprawie podstawy programowej - w przypadku gimnazjum¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 40-43, 60-64, 84-90)

Szkoła posiadała dwa mobilne zestawy sprzętu komputerowego, w których znajdowało się łącznie 60 urządzeń (po 30 w każdym zestawie). W zakresie sposobu wykorzystania zestawów w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych ustalono m.in., że:

- w skład każdego zestawu wchodziło urządzenie typu notebook z wyposażeniem oraz oprogramowaniem Windows 7 i Microsoft Office,
- zestawy były przechowywane w zapleczach dwóch gabinetów lekcyjnych, (posiadających wejście od strony korytarza, co pozwala na ich pobranie w dowolnej chwili bez zakłócania lekcji w danym gabinecie),
- przemieszczanie zestawów między kondygnacjami umożliwia winda zainstalowana w Szkole,
- wykorzystywanie laptopów było możliwe we wszystkich salach lekcyjnych, ponieważ w każdej z nich jest zapewniony dostęp do internetu (sieć Wi-Fi), a urządzenia są ładowane po zajęciach, w szafach, w pomieszczeniach do ich przechowywania,
- szafy są pobierane przez nauczycieli na przerwach, a po rozpoczęciu lekcji laptopy są pobierane z szafy przez uczniów,
- stan laptopów kontrolują nauczyciele informatyki, którzy w razie konieczności oraz w miarę posiadanych możliwości dokonują ich naprawy lub aktualizują oprogramowanie. Nauczyciele korzystający z zestawów mobilnych są zobowiązani do zgłaszania występujących problemów, sprawdzenia po zakończeniu lekcji prawidłowości włożenia laptopów do szafy i podłączenia ich do ładowarek oraz podłączenia mobilnej szafy do zasilania w miejscu jej przechowywania,
- nie określono zasad zarządzania mobilnym sprzętem komputerowym i jego udostępniania na potrzeby poszczególnych nauczycieli. Nauczyciele między sobą ustalają kiedy i kto będzie wykorzystywał laptopy.

(dowód: akta kontroli str. 51-54)

Poza opisanym wyżej wyposażeniem, sprzęt informatyczny znajdował się: w dwóch bibliotekach (łącznie dziesięć komputerów stacjonarnych z dostępem do internetu, w tym osiem udostępnionych uczniom); w dwóch świetlicach szkolnych (po jednym komputerze stacjonarnym z dostępem do internetu dla nauczyciela).

(dowód: akta kontroli str. 60-64)

1.5. Wyposażenie Szkoły w oprogramowanie informatyczne wspierające nauczycieli w nauczaniu przedmiotów nieinformatycznych

Opis stanu
faktycznego

Szkoła posiadała oprogramowanie edukacyjne do wspierania nauczania przedmiotów, dla których w podstawie programowej kształcenia ogólnego zalecono stosowanie TIK w nauczaniu. Oprogramowanie było dostępne w każdej sali lekcyjnej, w której prowadzono nauczanie właściwego przedmiotu.

Ponadto, nauczyciele korzystali z cyfrowych zasobów edukacyjnych dołączonych do podręczników (nieelektronicznych), zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie oraz cyfrowych materiałów własnych nauczyciela, o czym szerzej w pkt 2.2

¹⁸ W odniesieniu do przedmiotu: muzyka, języki obce, plastyka, geografia, biologia, chemia, fizyka.

wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 23, 80-81, 84-88)

1.4. Sprawność i funkcjonalność wyposażenia Szkoły

Opis stanu
faktycznego

Wszystkie posiadane przez Szkołę komputery przenośne dla uczniów (60 sztuk), tablety dla uczniów (18 sztuk) i wizualizery (5 sztuk) zostały zakupione w 2012 r. i później. W tym okresie zakupiono również 16 tablic interaktywnych (spośród 23 ogółem), 21 projektorów multimedialnych (spośród 26 ogółem) oraz 26 komputerów przenośnych dla nauczycieli (spośród 50 ogółem). Pozostałe 34 komputery dla nauczycieli (24 komputery przenośne i 10 komputerów stacjonarnych) zostały zakupione przed 2012 r. (29 z nich, tj. 19 komputerów przenośnych i dziesięć komputerów stacjonarnych zostało poddanych późniejszej modernizacji). Ekran projekcyjny oraz wszystkie komputery stacjonarne dla uczniów (28 sztuk) zostały zakupione przed 2012 r. i nie były poddawane późniejszej modernizacji. W wyniku oględzin¹⁹ stwierdzono:

➤ sprawność działania internetu na 78 spośród 88 poddanych oględzinom komputerów uczniowskich (stacjonarnych, laptopów i tabletów). W przypadku 78 urządzeń próba wejścia na wybrane strony internetowe, tj. www.epodreczniki.pl, www.scholaris.pl, www.men.gov.pl, zakończyła się pozytywnie – strony zostały wyświetlone. W przypadku dziesięciu komputerów uczniowskich (znajdujących się w pracowni komputerowej 206) próba wejścia na ww. strony nie powiodła się – wyświetlono komunikat *Ta strona jest zablokowana*.

(dowód: akta kontroli str. 82-88)

Nauczyciel informatyki wyjaśnił, że: *Strony te zostały błędnie zablokowane przez program Benjamin chroniący uczniów przed dostępem do treści niepożądanych. Obecnie strony te zostały przeniesione na listę stron dozwolonych i uczniowie mają do nich dostęp.*

(dowód: akta kontroli str. 91)

Ponowne oględziny potwierdziły możliwość uruchomienia ww. wybranych stron na komputerach uczniowskich.

(dowód: akta kontroli str. 92)

➤ sprawność działania sprzętu, za wyjątkiem jednego laptopa Macbook (pracownia komputerowa – sala 201 - nauczyciel prowadzący zajęcia w tej pracowni miał do dyspozycji drugiego laptopa i komputer stacjonarny) i jednego projektora multimedialnego (pracownia komputerowa – sala 206 - w ww. sali znajdowały się jeszcze dwa sprawne projektory multimedialne).

(dowód: akta kontroli str. 82-88)

Nauczyciel informatyki prowadzący zajęcia w sali 201 wyjaśnił, że: *Przyczyną powyższego jest awaria zasilacza. W najbliższym czasie zostanie zakupiony nowy zasilacz i będzie możliwe korzystanie z tego urządzenia.*

(dowód: akta kontroli str. 93)

Nauczyciel informatyki prowadzący zajęcia w sali 206 wskazał, że urządzenie to wymaga naprawy w serwisie.

(dowód: akta kontroli str. 91)

Wsparcie techniczne dla nauczycieli przedmiotów nieinformatycznych w rozwiązywaniu problemów technicznych związanych z obsługą komputerów

¹⁹ Oględziny przeprowadzono na próbie 18 pomieszczeń (16 sal lekcyjnych i 2 bibliotek).

i innych współpracujących z nimi urządzeń, jak wskazał Dyrektor Szkoły, zapewniał nauczyciel informatyki w ramach wykonywanych obowiązków (bez dodatkowej umowy w zakresie świadczenia tych usług). Ww. osoba pomaga w usuwaniu problemów technicznych związanych z obsługą komputerów, urządzeń peryferyjnych i multimedialnych, zajmuje się naprawami zarówno oprogramowania, jak i sprzętu, przeprowadza szkolenia związane z obsługą sprzętu multimedialnego i oprogramowania (zarówno na radach pedagogicznych, jak i dla osób zainteresowanych).

(dowód: akta kontroli str. 31-32)

1.9. Dostępność do internetu na terenie Szkoły

Opis stanu faktycznego

Szkoła posiadała pięć przyłączy internetowych od dwóch niezależnych operatorów, w tym: cztery przyłącza telefoniczne (usługa świadczona przez firmę NETIA) o prędkości pobierania danych do 20 mb/s i prędkości wysyłania danych do 1 mb/s oraz jedno łącze symetryczne (usługa świadczona przez firmę Zakład Elektronicznej Techniki Obliczeniowej w Żaganiu) o przepustowości 200 mb/s. W Szkole funkcjonuje również sieć WiFi zabezpieczona hasłem.

(dowód: akta kontroli str. 31-32, 34-37, 57-59, 94-102)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że posiadane łącza internetowe zapewniają stabilną i szybką pracę w internecie i w związku z tym nie jest stosowana priorytetyzacja ruchu w obrębie szkolnej infrastruktury internetowej.

(dowód: akta kontroli str. 34-37)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że nauczyciele ani uczniowie nie mają dostępu do Internetu z prywatnych urządzeń (laptopy, tablety, smartfony). Dostęp tych urządzeń do Internetu mogą mieć nauczyciele po uprzednim zgłoszeniu dyrektorowi Szkoły chęci podpięcia takiego urządzenia do szkolnej sieci Internetowej.

(dowód: akta kontroli str. 51-54)

Szkolna sieć Wi-Fi był zabezpieczona przed publicznym dostępem (zabezpieczenie typu WEP).

(dowód: akta kontroli str. 50)

1.6. Przygotowanie nauczycieli do stosowania technologii cyfrowych w nauczaniu

Opis stanu faktycznego

Spośród 52 nauczycieli prowadzących w Szkole, w roku szkolnym 2016/2017, zajęcia dydaktyczne:

➤ sześciu - ukończyło formy kształcenia na kierunku informatycznym, tj. matematyka z informatyką (2 osoby), podstawowe problemy techniki (matematyka stosowana, systemy informatyczne – 1 osoba), cybernetyka ekonomiczna i informatyka (1 osoba), informatyka (1 osoba), matematyka o specjalności: nauczycielska matematyka i informatyka (1 osoba). W latach 2012-2015 pięciu z ww. wymienionych nauczycieli ukończyło od jednej do pięciu form doskonalenia zawodowego (kursy, warsztaty, seminaria, itp. – w wymiarze od 2 do 18 godzin) w zakresie stosowania TIK²⁰, a trzy spośród tych osób doskonalily swoje umiejętności w tym zakresie również przed 2012 r.²¹. Jedna z ww. 6 osób ukończyła (w 2005 r.) szkołę policealną (kierunek informatyka, specjalność: multimedia

²⁰ Liczba ukończonych kursów, warsztatów, seminariów: 1 osoba – 1, 1 osoba – 2, jedna osoba 3 i 2 osoby po 5.

²¹ Liczba ukończonych kursów, warsztatów, seminariów: 1 osoba – 1, 1 osoba – 2 i jedna osoba 10. Wymiar godzinowy zajęć wynosił od 4 do 120 godzin.

i grafika);

➤ 31 nauczycieli ukończyło w latach 2012-2016 - od jednej do pięciu - form doskonalenia zawodowego (kursy, warsztaty, seminaria, itp.) w zakresie stosowania TIK, realizowanych w różnych wymiarach godzinowych (od 1,5 do 180 godzin), a 12 z nich ukończyło również ww. formy doskonalenia zawodowego przed 2012 r. (od jednej do pięciu form, w wymiarze od 2 do 150 godzin);

➤ siedmiu nauczycieli ukończyło przed 2012 r. - od jednej do trzech - form doskonalenia zawodowego (kursy, warsztaty, seminaria, itp.) w zakresie stosowania TIK, wymiar zrealizowanych zajęć wynosił od 2 do 150 godzin;

➤ czterech nauczycieli, z kierunkowo innym wykształceniem niż informatyczne, inne formy dokształcania w zakresie stosowania TIK (studia podyplomowe na kierunku: informatyka – 3 osoby, bibliotekoznawstwo z technologiami informacyjnymi - 1 osoba);

➤ ośmiu nauczycieli (czterech nauczycieli wychowania fizycznego²², jeden nauczyciel nauczania zintegrowanego, jeden nauczyciel religii, jeden nauczyciel świetlicy oraz jeden nauczyciel geografii²³) nie ukończyło żadnych form dokształcania i doskonalenia zawodowego w zakresie stosowania TIK;

➤ 13 spośród 14 nauczycieli przedmiotów, dla których w podstawach programowych kształcenia wskazano wykorzystywanie TIK posiadało ukończoną przynajmniej jedną formę doskonalenia w zakresie TIK. Żadnej formy doskonalenia w tym zakresie nie ukończył nauczyciel geografii zatrudniony na zastępstwo od dnia 1 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str.46-49, 80, 103-109)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Zespół Szkół dysponował odpowiednimi warunkami do stosowania TIK w nauczaniu. Zagwarantowano możliwość samodzielnej pracy uczniów na zajęciach komputerowych, a także niezbędne wyposażenie informatyczne i oprogramowanie edukacyjne do nauczania pozostałych przedmiotów kształcenia ogólnego. Nauczyciele przedmiotów, dla których w podstawie programowej zalecono stosowanie TIK (poza jednym nauczycielem zatrudnionym na zastępstwo od 1 września 2016 r.), ukończyli różne formy doskonalenia w tym zakresie.

2. Stosowanie technologii informacyjno – komunikacyjnych w procesie nauczania

2.1. Wykorzystywanie przez Szkołę podręczników i innych zasobów edukacyjnych wydanych w formie elektronicznej

Opis stanu
faktycznego

W II półroczu roku szk. 2015/2016 oraz w I półroczu 2016/2017, żaden z przedmiotów nie był nauczany z wykorzystaniem wyłącznie podręcznika elektronicznego.

(dowód: akta kontroli str. 110-121)

2.2. Zastosowanie TIK w nauczaniu przedmiotów

²² W tym jeden zatrudniony od 12.10.2015 r.

²³ Zatrudniony na zastępstwo od dnia 1 września 2016 r.

nieinformatycznych

Opis stanu
faktycznego

2.2.1. Szkoła Podstawowa

W II półroczu roku szkolnego 2015/2016 cyfrowe zasoby edukacyjne nauczyciele wykorzystywali na ośmiu z dziewięciu przedmiotów nieinformatycznych²⁴ (zasoby te nie były wykorzystywane na zajęciach technicznych). Spośród 2.610 ogółu godzin zajęć, TIK zastosowano na 1.932 godzinach (74%), w tym 1.200 (62,1%) z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne i 732 ze wsparciem działań nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi. Zakres zajęć z zastosowaniem TIK przedstawiał się następująco:

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Historia i społeczeństwo” (1 nauczyciel) wyniosła 128, z czego 8 godzin lekcyjnych (6,2%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 97 lekcji (75,8%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Przyroda” (1 nauczyciel) wyniosła 307, z czego 261 godzin lekcyjnych (85%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 33 lekcje (10,7%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Język polski” (2 nauczycieli) wyniosła 777, z czego 513 godzin lekcyjnych (66%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 165 lekcji (21,2%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Język angielski” (6 nauczycieli) wyniosła 429, z czego 52 godziny lekcyjne (12,1%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 145 lekcji (33,8%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Język niemiecki” (2 nauczycieli) wyniosła 203, z czego 28 godzin lekcyjnych (13,8%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 51 lekcji (25,1%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Matematyka” (3 nauczycieli) wyniosła 458, z czego 338 godzin lekcyjnych (73,8%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 105 lekcji (22,9%),

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Plastyka” (1 nauczyciel) wyniosła 114, z czego 94 godziny lekcyjne (82,5%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,

➤ liczba lekcji z przedmiotu „Muzyka” w klasach (1 nauczyciel) wyniosła 88, z czego 42 godziny lekcyjne (47,7%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi.

Struktura rodzajowa źródeł pochodzenia wykorzystywanych cyfrowych materiałów edukacyjnych była następująca:

- inne zasoby edukacyjne dostępne w internecie – 917 godzin;
- cyfrowe zasoby edukacyjne dołączone do podręcznika (nieelektronicznego) – 454 godziny;
- cyfrowe materiały własne nauczyciela – 406 godzin,
- portal wiedzy dla nauczycieli: www.Scholaris.pl – 155 godzin.

a ich udział w ogólnej liczbie lekcji zrealizowanych w ciągu II półrocza roku szkolnego 2015/2016 z wykorzystaniem cyfrowych zasobów edukacyjnych (1.932 godziny) wynosił odpowiednio: 47,5%; 23,5%; 21,1% i 8%.

²⁴ Z wyłączeniem wychowania fizycznego, nauczania zintegrowanego (I-III) oraz zajęć komputerowych.

(dowód: akta kontroli str. 110-113)

Najwyższa Izba Kontroli przyjęła porównanie stopnia realizacji w Szkole zajęć edukacyjnych z zastosowaniem TIK w II semestrze roku szkolnego 2015/2016 do założeń przyjętych w programie „Cyfrowa szkoła”. W odniesieniu do założeń tego programu, w roku szkolnym 2015/2016 Szkoła kwalifikowała się do kategorii szkół średnich (296 uczniów), dla których zakładano realizację zajęć z użyciem TIK w klasach IV-VI szkoły podstawowej w średnim wymiarze 6 godzin tygodniowo. W II semestrze roku szkolnego 2015/2016 w klasach IV-VI w Szkole realizowano przeciętnie tygodniowo 57 godzin lekcyjnych z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne na przedmiotach innych niż „zajęcia komputerowe”. Wynika z tego, że poziom stosowania TIK w nauczaniu wymagany podczas udziału Szkoły w programie „Cyfrowa szkoła” (odpowiednio do kategorii wielkości szkoły w roku szkolnym 2012/2013 – wówczas 6 godzin zajęć tygodniowo z zastosowaniem TIK) i osiągany w trakcie jego realizacji (9 godzin takich zajęć tygodniowo) został zdecydowanie zwiększony w warunkach porównywalnych w roku szkolnym 2015/2016.

(dowód: akta kontroli str. 13-16, 110-113, 122-128)

2.2.2. Gimnazjum

W II półroczu roku szkolnego 2015/2016 cyfrowe zasoby edukacyjne nauczyciele wykorzystywali na 13 z 17 przedmiotów nieinformatycznych²⁵. Cyfrowe zasoby edukacyjne nie były wykorzystywane na zajęciach technicznych i edukacji dla bezpieczeństwa, a w przypadku geografii i języku francuskiego brak jest możliwości ustalenia stopnia wykorzystywania tych zasobów. Spośród 7.101 ogółu godzin zajęć, TIK zastosowano na 1.981 godzinach (27,9%), w tym 192 (9,7%) z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne i 1.709 ze wsparciem działań nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi. Zakres zajęć z zastosowaniem TIK przedstawiał się następująco:

- liczba lekcji z przedmiotu „Matematyka” (5 nauczycieli) wyniosła 1.145, z czego 112 godzin lekcyjnych (9,8%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 15 lekcji (1,3%),
- liczba lekcji z przedmiotu „Język angielski” (5 nauczycieli) wyniosła 1.215, z czego 36 godzin lekcyjnych (3%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 587 lekcji (48,3%),
- liczba lekcji z przedmiotu „Język niemiecki” (2 nauczycieli) wyniosła 587, z czego 44 godziny lekcyjne (7,5%) to lekcje z pracą uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne, a ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi 100 lekcji (17%),
- liczba lekcji z przedmiotu „Język polski” (4 nauczycieli) wyniosła 1.265, z czego 173 godziny lekcyjne (13,7%) ze wsparciem nauczycieli cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
- liczba lekcji z przedmiotu „chemia” (1 nauczyciel) wyniosła 341, z czego 220 godzin lekcyjnych (64,5%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
- liczba lekcji z przedmiotu „Muzyka” (1 nauczyciel) wyniosła 81, z czego 39 godzin lekcyjnych (48,1%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
- liczba lekcji z przedmiotu „Zajęcia artystyczne” (1 nauczyciel) wyniosła 145, z czego 70 godzin lekcyjnych (48,3%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi

²⁵ Z wyłączeniem wychowania fizycznego i zajęć komputerowych.

- zasobami edukacyjnymi,
- liczba lekcji z przedmiotu „Plastyka” (2 nauczycieli) wyniosła 198, z czego 118 godzin lekcyjnych (59,6%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
 - liczba lekcji z przedmiotu „Historia” (3 nauczycieli) wyniosła 493, z czego 151 godzin lekcyjnych (30,6%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
 - liczba lekcji z przedmiotu „Wiedza o społeczeństwie” (3 nauczycieli) wyniosła 166, z czego 71 godzin lekcyjnych (42,8%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
 - liczba lekcji z przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie” (1 nauczyciel) wyniosła 166, z czego 70 godzin lekcyjnych (42,2%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
 - liczba lekcji z przedmiotu „Fizyka” (1 nauczyciel) wyniosła 341, z czego 90 godzin lekcyjnych (26,4%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi,
 - liczba lekcji z przedmiotu „Biologia” (1 nauczyciel) wyniosła 256, z czego 85 godzin lekcyjnych (33,2%) ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi.

Struktura rodzajowa źródeł pochodzenia wykorzystywanych cyfrowych materiałów edukacyjnych była następująca:

- cyfrowe zasoby edukacyjne dołączone do podręcznika (nieelektronicznego) – 735 godzin,
- cyfrowe materiały własne nauczyciela – 560 godzin,
- inne zasoby edukacyjne dostępne w internecie – 543 godziny,
- portal wiedzy dla nauczycieli: www.Scholaris.pl – 72 godziny,
- platforma edukacyjna www.epodreczniki.pl – 71 godzin,

a ich udział w ogólnej liczbie lekcji zrealizowanych w ciągu II półrocza roku szkolnego 2015/2016 z wykorzystaniem cyfrowych zasobów edukacyjnych (1.981 godzin) wynosił odpowiednio: 37,1%; 28,3%; 27,4% i 3,6% (www.scholaris.pl i www.epodreczniki.pl).

W II semestrze roku szkolnego 2015/2016 w Gimnazjum realizowano przeciętnie tygodniowo 9 godzin lekcyjnych tygodniowo z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne na przedmiotach innych niż „zajęcia komputerowe”²⁶. Natomiast liczba zajęć lekcyjnych ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi była zdecydowanie większa i wynosiła przeciętnie 85 godzin tygodniowo.

(dowód: akta kontroli str. 13-16, 114-121)

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że: komputery stacjonarne są wykorzystywane głównie do zajęć informatycznych, co ogranicza możliwość ich wykorzystania w nauczaniu innych przedmiotów. Laptopy są natomiast często wykorzystywane w Szkole Podstawowej. Wykorzystanie ich w Gimnazjum nie zawsze jest możliwe ze względu na problemy z przemieszczaniem szafy. Dyrektor zaznaczył również, że cyfrowe zasoby są wykorzystywane w nauczaniu, choć bez bezpośredniego operowania na nich przez uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 129-130)

2.3. Zabezpieczenie uczniów przed dostępem

²⁶ Ogólną liczbę godzin lekcyjnych zrealizowanych w ciągu II półrocza roku szkolnego 2015/2016 z wykorzystaniem cyfrowych zasobów edukacyjnych, tj. 192 podzielono na liczbę tygodni w tym semestrze (21 tygodni).

w internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju

Opis stanu faktycznego

Przeprowadzone w toku kontroli oględziny²⁷ łącznie 96 komputerów uczniowskich z dostępem do internetu (w tym tabletów), znajdujących się w pracowni komputerowej (sala 206), dwóch bibliotekach, salach lekcyjnych 201 i 308, w zakresie zainstalowania oraz skuteczności oprogramowania zabezpieczającego przed treściami mogącymi stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju wykazały, że:

a) na 70 urządzeniach mobilnych²⁸ nie zostało zainstalowane żadne oprogramowanie zabezpieczające, a zainstalowany na 60 urządzeniach²⁹ program antywirusowy (baza wirusów była aktualna) nie blokował dostępu do stron niepożądanych,

b) na 10 komputerach znajdujących się w pracowni komputerowej (sala 206) oraz 7 komputerach w bibliotekach zainstalowano stosowne oprogramowanie zabezpieczające³⁰. Oprogramowanie zainstalowane w sali 206 było skuteczne (testowa próba wejścia na wybrane strony internetowe zakończyła się negatywnie – strony nie zostały wyświetlone), natomiast w bibliotekach próba wejścia na 9 spośród 10 wybranych stron nie powiodła się, a jedna ze stron została wyświetlona,

c) oprogramowanie zabezpieczające zainstalowane na jednym komputerze w bibliotece³¹ oraz na tabletach, znajdujących się w sali 201³², było skuteczne (próba wejścia na wybrane strony nie powiodła się).

(dowód: akta kontroli str. 131-134)

Odnosząc się do rodzaju podejmowanych działań i stosowanych w szkole mechanizmów zabezpieczenia przed dostępem uczniów do treści w internecie mogących stanowić zagrożenie ich prawidłowego rozwoju, Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Uczniowie mają dostęp tylko do kont uczniowskich, które są kontami lokalnymi z ograniczonymi prawami i są zabezpieczone hasłem. Wszystkie inne konta są zabezpieczone hasłem do którego uczniowie nie mają dostępu. Każde oprogramowanie zabezpieczające zablokowane jest hasłem, co uniemożliwia jakąkolwiek manipulację przez użytkownika - w tym przypadku ucznia. Ponadto istnieje możliwość niemal natychmiastowej, całkowitej blokady w całej szkolnej sieci, danego adresu domeny z którego emitowane są niebezpieczne treści (...) bezpośrednio na szkolnym routerze. Dodatkowo szkolna sieć WI-FI zabezpieczona jest hasłem i nie można się do niej podpiąć. Lokalna sieć kablowa zabezpieczona jest przed niepowołanym wpięciem do sieci (poprzez przypisane stałe adresy IP do laptopów i komputerów stacjonarnych, które mogą być używane w tej sieci). Ponadto uczniowie na lekcjach prowadzonych z wykorzystaniem laptopów uczniowskich, kontrolowani są na bieżąco, w zakresie otwieranych stron, przez nauczycieli prowadzących. Na lekcjach poruszane są tematy zagrożeń płynących z otwierania niepożądanych stron i konsekwencji z tego wynikających.*

(dowód: akta kontroli str. 51-54)

W Szkolnym Programie Profilaktycznym Szkoły Podstawowej na rok szkolny 2016/2017 ujęto prowadzenie działań z zakresu bezpieczeństwa w sieci „Dzień bezpiecznego internetu” dla klas I-VI.

²⁷ W dniach 08.11.2016 r., 28.11.2016 r. i 09.12.2016 r.

²⁸ 60 laptopów z Cyfrowej Szkoły i 10 tabletów w sali 308.

²⁹ Laptopy z Cyfrowej Szkoły.

³⁰ Beniamin 5.0 – pracownia 206; Opiekun ucznia wersja 2.0.0.606 – w bibliotekach.

³¹ Komputer w bibliotece, który w dniu 08.11.2016 r. był niesprawny, poddany oględzinom w dniu 28.11.2016 r., zainstalowano na nim program Opiekun ucznia wersja 2.0.0.606.

³² Na których dostęp do internetu skonfigurowano w trakcie kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 135-137)

Nauczyciel wskazany jako odpowiedzialny za realizację ww. działań wskazał, że dzień bezpiecznego internetu został zaplanowany na luty 2017 r. Przewidziane są pogadanki we wszystkich klasach na temat bezpiecznego korzystania z internetu, podczas których dzieci tworzą kodeks bezpiecznego korzystania z internetu, ogłoszenie konkursu na plakat o tej tematyce oraz prezentacja uczniom filmów dotyczących tej tematyki, przygotowanych przez portal www.sieciaki.pl (poznaj bezpieczny internet).

(dowód: akta kontroli str. 55)

W toku kontroli NIK, w dniu 30 listopada 2016 r. w Zespole Szkół odbył się Szkolny Dzień Bezpieczeństwa Cyfrowego w ramach projektu Cyfrowobezpieczeni.pl. W związku z powyższym uczniowie pięciu oddziałów Szkoły podstawowej i siedmiu oddziałów Gimnazjum uczestniczyli w spotkaniach z edukatorem w ramach ww. projektu, a nauczyciele wzięli udział w radzie pedagogicznej (szkoleniowej) dotyczącej bezpieczeństwa cyfrowego³³.

(dowód: akta kontroli str. 38-39)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Wbrew wymogom określonym w art. 4a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³⁴ Szkoła udostępniając uczniom Internet, nie zabezpieczyła (na dzień oględzin) ich dostępu do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. Na części komputerów udostępnionych uczniom (70 z 96, tj. 72,9%) nie zainstalowano żadnego oprogramowania zabezpieczającego, a zainstalowane na 7 z 96 komputerów (7,3%) było nieskuteczne.

(dowód: akta kontroli str. 131-132)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Na laptopach uczniowskich było zainstalowane oprogramowanie antywirusowe z modułem kontroli rodzicielskiej i uznaliśmy, że stanowi on skuteczną ochronę przed dostępem uczniów do treści niepożądanych. Nie sprawdzaliśmy czy i jakie strony zawierające treści, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów blokuje ten program. Brak oprogramowania zabezpieczającego dostęp uczniów do takich treści na tabletach wynikał z przeoczenia. Obecnie na ww. urządzeniach zostało zainstalowane oprogramowanie antywirusowe Arcabit Bezpieczna Szkoła z ochroną uczniowską, które blokuje niepożądane strony.*

Nie umiem wyjaśnić przyczyn tego, że program Opiekun ucznia zainstalowany w bibliotekach nie blokował strony (...). Sytuacja ta została zgłoszona do firmy sprzedającej program i obecnie strona ta jest blokowana. Ponadto strona ta została zablokowana ręcznie w ustawieniach programu oraz na szkolnym routerze.

(dowód: akta kontroli str. 51-54)

Ponowne oględziny³⁵ wykazały, że komputery uczniowskie z dostępem do internetu zostały zabezpieczone przed dostępem uczniów do treści mogących stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

(dowód: akta kontroli str. 82-83, 133-134)

³³ Podczas Szkolnego Dnia Bezpieczeństwa Cyfrowego poruszano zagadnienia dotyczące m.in. szans i zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu, ryzykownych zachowań online, niebezpiecznych kontaktów i szkodliwych treści, uzyskiwania pomocy i zgłaszania nielegalnych treści.

³⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.

³⁵ Przeprowadzone w dniu 28.11.2016 r., 05.12.2016 r. i 09.12.2016 r.

Ocena cząstkowa

Zespół Szkół stosuje technologie cyfrowe w nauczaniu wszystkich przedmiotów ogólnokształcących. Wskaźnik zajęć realizowanych z pracą wszystkich uczniów

w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne w Szkole Podstawowej był wysoki i wynosił przeciętnie 57 godzin tygodniowo, natomiast liczba godzin zajęć zrealizowanych ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi wynosiła 35 godzin.

W Gimnazjum realizowano przeciętnie 85 godzina zajęć tygodniowo ze wsparciem nauczyciela cyfrowymi zasobami edukacyjnymi. Natomiast wskaźnik zajęć zrealizowanych z pracą wszystkich uczniów w oparciu o cyfrowe zasoby edukacyjne nie był w pełni zadowolający i wynosił przeciętnie dziewięć godzin zajęć tygodniowo, co może świadczyć o niewystarczającym wykorzystaniu posiadanych przez Szkołę zasobów cyfrowych.

3. Stosowanie technologii informacyjno – komunikacyjnych w kontaktach szkoły z uczniami i rodzicami

3.1. Funkcjonowanie dziennika elektronicznego

Opis stanu faktycznego

Dzienniki lekcyjne, o których mowa w §10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (dalej *rozporządzenie w sprawie dokumentacji szkolnej*)³⁶, były prowadzone w formie elektronicznej.

Dziennik elektroniczny (e-dziennik) jest jedyną formą dziennika od roku szkolnego 2011/2012. Wprowadzenie dziennika elektronicznego jako wyłącznej formy dziennika nastąpiło za zgodą organu prowadzącego, co było zgodne z przepisem §22 ust. 2 wyżej powołanego rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 17, 21-22)

W dniu 29 lipca 2016 r. Dyrektor Szkoły zawarł umowę³⁷ na użytkowanie rozwiązania Librus Synergia (wariant systema, dla 662 uczniów). Całkowity koszt wykonania umowy wyniósł 4.114 zł. Okres licencjonowania ustalony w umowie wyniósł 12 miesięcy i rozpoczął się dnia 1 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 138-142)

Oględziny e-dziennika wykazały, że:

- a) e-dziennik jest prowadzony w systemie Librus Synergia (wariant Systema), którego autorem jest Librus Sp. z o.o.,
- b) dokumentowane są w nim tylko zajęcia lekcyjne,
- c) dla każdego oddziału był prowadzony dziennik lekcyjny, w którym dokumentowano przebieg nauczania danym roku szkolnym, co było zgodne z przepisem § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie dokumentacji szkolnej,
- d) dziennik zawierał dane, o których mowa w § 10 ust. 1 wyżej powołanego rozporządzenia w sprawie dokumentacji szkolnej (tj. imiona, nazwiska, daty i miejsca urodzenia oraz miejsca mieszkania, imiona i nazwiska rodziców oraz adresy ich zamieszkania, adresy poczty elektronicznej rodziców i numery ich telefonów, imiona i nazwiska nauczycieli prowadzących zajęcia edukacyjne oraz tygodniowy plan zajęć edukacyjnych),

³⁶ Dz. U. z 2014 r. poz. 1170 ze zm.

³⁷ Numer UM/2016/8/HG/71/1891/7.

- e) w dzienniku odnotowywano obecność uczniów na zajęciach edukacyjnych, a także liczbę godzin usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych nieobecności na tych zajęciach oraz wpisywano tematy przeprowadzonych zajęć edukacyjnych. Na dzień dokonania oględzin były wpisane oceny bieżące, dziennik umożliwiał odnotowywanie ocen śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych uzyskanych przez uczniów oraz śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zachowania. Powyższe było zgodne z przepisem § 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie dokumentacji szkolnej,
- f) e-dziennik umożliwia tworzenie ocen opisowych dla uczniów klas I-III,
- g) e-dziennik komunikuje nauczycielowi nieudane próby logowania na jego konto,
- h) Szkoła nie pobierała i nie pobiera od rodziców opłat za korzystanie z e-dziennika.

(dowód: akta kontroli str. 21-22, 143)

Stosowany przez Szkołę wariant Systema e-dziennika umożliwia m.in.:

- a) prowadzenie elektronicznej dokumentacji przebiegu nauczania, dostęp do bazy zasobów edukacyjnych w ramach Elektronicznej biblioteki rozkładów nauczania, usprawnienie komunikacji między poszczególnymi uczestnikami życia Szkoły,
- b) dostęp uczniów i rodziców do istotnych informacji ze swojego konta w dowolnym miejscu i czasie, a nauczyciele mogą dokumentować przebieg lekcji również poza murami Szkoły,
- c) realizację wymogu indywidualizacji programu nauczania i objęcie nim każdego ucznia, w tym m.in. testy dla nauczycieli identyfikujące indywidualny styl uczenia się, predyspozycje oraz mocne strony,
- d) weryfikację zadań domowych, projektów czy prac egzaminacyjnych pod kątem obecności w nich nieuprawnionych zapożyczeń,
- e) usprawnienie planowania przebiegu lekcji (raz przypisane do tematu materiały i notatki widoczne są dla nauczyciela podczas tych samych zajęć w innych klasach, uzupełnienie kontroli prac domowych zadawanych uczniom o różne statystyki oraz zliczanie zrealizowanych godzin z każdego przedmiotu na danym etapie edukacyjnym,
- f) efektywne monitorowanie postępów w realizacji programu w danej klasie lub przez określonego nauczyciela oraz sprawdzenie brakującej lub ponadwymiarowej frekwencji, tworzenie i drukowanie pełnej karty wycieczki, możliwość dodawania załączników do wiadomości wysyłanych ze pomocą rozwiązania Librus Synergia.

(dowód: akta kontroli str. 17-19)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że nie dokonano analizy wpływu wprowadzenia elektronicznego dziennika Librus Synergia na efekty działalności dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczej, jednak zaobserwowano następujące korzyści z wprowadzenia tego rozwiązania:

1. kontakty rodziców z nauczycielami poprzez dziennik Librus są częstsze niż przed jego wprowadzeniem, co pozwala również na szybkie i skuteczne rozwiązywanie problemów wychowawczych oraz dydaktycznych,
2. zmniejszyła się liczba nieobecności nieusprawiedliwionych z uwagi na ułatwiony kontakt z rodzicami,
3. wymiana informacji między nauczycielami a rodzicami i uczniami w zakresie terminu sprawdzianów, wydarzeń z życia klasy, konkursów powoduje większe zaangażowanie rodziców w życie szkoły,
4. stały dostęp do bieżących ocen uczniów zintensyfikował kontrolę rodziców nad uczniami i umożliwia bieżące rozwiązywanie problemów.

W roku szkolnym 2016/2017:

- z usługi dodatkowej SMSInfo korzystało 9 rodziców uczniów Szkoły Podstawowej i 7 rodziców uczniów Gimnazjum,
- na konto rodzica (według stanu na dzień 4 listopada 2016 r.) nie zalogowało się 36 rodziców uczniów Szkoły Podstawowej i 43 rodziców uczniów Gimnazjum (liczba uczniów wynosiła, odpowiednio, 288 i 336).

Szkoła nie posiada informacji w powyższym zakresie za poprzedni rok szkolny.

(dowód: akta kontroli str. 144-150)

Nauczyciele mieli możliwość bieżącego prowadzenia dziennika elektronicznego. Wszystkim zapewniono możliwość korzystania w salach dydaktycznych z komputerów z dostępem do internetu, z czego nie skorzystał jeden nauczyciel (religii).

(dowód: akta kontroli str. 44-49, 56)

3.2. Obecność szkoły w internecie

Opis stanu
faktycznego

Szkoła posiadała własną stronę internetową (z wyodrębnioną podstroną Gimnazjum i Szkoły Podstawowej), na której znajdowały się m.in. następujące informacje: dane kontaktowe, konto pocztowe, imię i nazwisko Dyrektora, statut, tygodniowy plan lekcji, kalendarz roku szkolnego oraz wykaz podręczników. Na podstronie Szkoły Podstawowej zamieszczono linki platform i portali edukacyjnych, a podstronie Gimnazjum zamieszczono informator o szkołach ponadgimnazjalnych, umożliwiający wyszukiwanie szkół np. według typu, lokalizacji szkoły). Stwierdzono aktualność zamieszczonych danych.

(dowód: akta kontroli str. 24-26)

Na podstronie internetowej Gimnazjum nie zamieszczono linków platform i portali edukacyjnych, ponieważ w ocenie administratora strony nie jest to konieczne. Informacje w tym zakresie w miarę potrzeb są udostępniane uczniom za pomocą wiadomości w systemie Librus.

(dowód: akta kontroli str. 24-27)

Na stronie internetowej Szkoły nie zamieszczono kalendarza uroczystości szkolnych na rok 2016/2017.

Administratorzy strony wyjaśnili, że informacje o zbliżających się uroczystościach są przekazywane uczniom i ich rodzicom za pomocą wiadomości wysyłanych w systemie Librus oraz publikowane z odpowiednim wyprzedzeniem na stronie internetowej.

(dowód: akta kontroli str. 24-28)

Uczniowie uczestniczą w redagowaniu strony internetowej poprzez sporządzanie relacji z uroczystości i wydarzeń mających miejsce w szkole.

(dowód: akta kontroli str. 27-28)

Szkoła zapewnia również możliwość elektronicznej komunikacji z uczniami i rodzicami poprzez: portal społecznościowy, system Librus, umożliwiający tworzenie wiadomości do użytkowników systemu oraz dostęp do Elektronicznej Bazy Rozkładów Materiałów Nauczania udostępnianych przez innych użytkowników.

(dowód: akta kontroli str. 24-26, 29)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Umowa na prowadzenia e-dziennika zawierała zapisy, które w niedostateczny sposób zabezpieczały interesy zarówno Zespołu Szkół, jak i rodziców uczęszczających do niej uczniów, tj.:

- umowę wdrożenia i użytkowania rozwiązania Librus Synergia zawarto na czas do 31 sierpnia 2017 r., przy ujętym w niej zobowiązaniu Sprzedawcy do trwałego usunięcia lub zanonimizowania powierzonych mu przez Kupującego danych osobowych bezpośrednio po zakończeniu okresu obowiązywania Umowy lub ustaniu celu przetwarzania tych danych, a ponadto z postanowieniem o możliwości jej rozwiązania przez Sprzedawcę ze skutkiem natychmiastowym, w określonych warunkach (§6 pkt 5 umowy).
W następstwie powyższego dopuszczono potencjalnie możliwość niewywiązania się Szkoły z obowiązku określonego w § 23 pkt 3 rozporządzenia w sprawie dokumentacji szkolnej, tj. zapisania danych stanowiących dziennik elektroniczny na informatycznym nośniku danych, według stanu na dzień zakończenia roku szkolnego, w sposób zapewniający możliwość ich odczytania w okresie przewidzianym dla przechowywania dzienników.
- w § 7 pkt 1 znalazł się zapis o ograniczonej odpowiedzialności do 50% kwoty wynagrodzenia brutto zapłaconej Sprzedawcy za roszczenia wynikające z przedmiotowej umowy; w § 8 ust. 2 umowy postanowiono, że zapłacone wynagrodzenie Sprzedawcy z tytułu opłat licencyjnych nie podlega zwrotowi niezależnie od terminu rozwiązania umowy.
Przedmiotowe zapisy umowy wskazują na nierównomierne ukształtowanie wzajemnych praw i obowiązków stron. W ocenie NIK, postanowienia tej umowy w większym stopniu chronią firmę Librus Sp. z o.o., a Szkoła w wyniku przyjęcia przywołanych zapisów bierze na siebie ryzyko i koszty wynikające z przedmiotowej umowy. Szkoła, zatem, jako strona umowy na wdrożenie Librus Synergia, nie posiada tożsamyh uprawnień, jakie postanowienia przedmiotowej umowy gwarantują Librus Sp. z o. o. Stosownie natomiast do art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³⁸, Szkoła jako jednostka sektora publicznych finansów publicznych, zawierając umowy powinna dążyć do ukształtowania praw i obowiązków stron w sposób zapewniający uzyskiwanie jak najlepszych efektów z poniesionych nakładów.
- użytkownik zobowiązany był do akceptacji regulaminu użytkowania systemu dostępnego na stronie www.synergia.librus.pl/regulamin, jako warunek rejestracji w systemie dziennika elektronicznego i korzystania z niego; brak akceptacji tego regulaminu uniemożliwiał rodzicom dostęp do dziennika, co było niezgodne z postanowieniami §22 ust. 3 pkt 5 rozporządzenia MEN z dnia 29 sierpnia 2014r.;
- zaakceptowany przez użytkownika regulamin przewidywał także dostęp do usług dodatkowych, w tym m.in. do usługi odpłatnego przesyłania przez Librus Sp. z o.o. do rodziców ucznia wiadomości tekstowej (powiadomienia) o ocenach i nieobecnościach (tzw. „SMS Info”); stanowiło to naruszenie zasady bezpłatności udostępniania rodzicom informacji gromadzonych przez szkołę, określonej w art. 5g ustawy o systemie oświaty;
- w regulaminie serwisu zastrzeżono prawo Librus Sp. z o.o. do oferowania użytkownikom serwisu usług dodatkowych niezwiązanych z systemem dziennika elektronicznego, w szczególności: sprzedaży e-booków, materiałów edukacyjnych, audiobooków i poradników metodycznych, dostępu do serwisów prowadzonych przez Spółkę lub podmioty trzecie, a także zamieszczanie banerów informacyjnych i reklamowych oraz możliwość ankietowania użytkowników serwisu i wykorzystywania zanonimizowanych danych

³⁸ Dz.U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.

z elektronicznego dziennika do badań naukowych. Dyrektor Szkoły, poprzez akceptację w regulaminie serwisu, prawa Librus Sp. z o.o. do oferowania użytkownikom serwisu usług dodatkowych niezwiązanych z systemem dziennika elektronicznego, wyraziła zgodę na przetwarzanie danych osobowych rodziców/opiekunów w szerszym zakresie niż wynika to z upoważnienia dla dyrektora Szkoły jako administratora danych osobowych zawartego w art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³⁹.

(dowód: akta kontroli str. 138-142)

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił: *Rozwiązanie Librus Synergia jest według naszej wiedzy jedynym systemem dziennika elektronicznego, który w sposób zupełny spełnia oczekiwania naszej placówki, a jednocześnie czyni zadość wszystkim wymaganiom wskazanym w stosownych aktach normatywnych.* Ponadto dodał m.in., że dotychczasowa, długoletnia współpraca z Librusem przebiegała bez zastrzeżeń, Spółka w sposób należyty wywiązywała się ze zobowiązań, a Szkoła nie miała podstaw do wystąpienia z roszczeniem w stosunku do licencjodawcy. Usługa SMSInfo jest oferowaną użytkownikom bezpośrednio przez Librus usługą dodatkową i nie narusza w żaden sposób prawa rodzica/opiekuna do dostępu do danych o dziecku za pomocą dowolnego urządzenia wyposażonego w przeglądarkę internetową.

(dowód: akta kontroli str. 65-79,144-150)

Ocena cząstkowa

Szkoła umożliwiła rodzicom/uczniom kontakt z nauczycielami również drogą elektroniczną. Proces dydaktyczny dokumentowano w formie elektronicznej, zapewniając nauczycielom odpowiednie warunki do jego bieżącego prowadzenia. Niemniej jednak postanowienia umowy zawartej przez dyrektora Szkoły z dostawcą oprogramowania na prowadzenie tego dziennika nie w pełni zabezpieczyły interesy zarówno Szkoły, jak i opiekunów prawnych uczniów – m.in. przekazane przez szkołę ich dane osobowe wykorzystywane były nie tylko do celów związanych z prowadzeniem szkolnej dokumentacji przebiegu nauczania, ale również do celów komercyjnych dostawcy.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁰, wnosi o:

1. Zapewnienie funkcjonowania elektronicznego dziennika szkolnego z wykluczeniem możliwości przetwarzania zawartych w nim danych osobowych w innych celach niż prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania oraz wykluczeniem możliwości odpłatnego udzielania opiekunom prawnym uczniów informacji w zakresie nauczania ich dzieci, niezależnie od postaci i sposobu przekazywania tych informacji .
2. Zachowanie symetrii wzajemnych praw i obowiązków stron w zawieranych umowach na zakup licencji programów komputerowych wykorzystywanych do prowadzenia dziennika.

³⁹ Dz.U. z 2016 r. poz. 922.

⁴⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm. oraz z 2016 r. poz.677.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 15 grudnia 2016 r.

Kontroler
Anna Huziej
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Wicedyrektor
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis